

УДК: 321:352

DOI: <https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-18-3-214-226>

Козаков Володимир Миколайович,
доктор наук з державного управління, професор, академік Української технологічної академії, професор кафедри суспільного розвитку та суспільно-владних відносин, Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ, вул. А. Цедіка, 20, тел: 050 393 12 12, e-mail: v.kozakov@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1330-5244

Козаков Владимир Николаевич,
доктор наук по государственному управлению, профессор, академик Украинской технологической академии, профессор кафедры общественного развития и общественно-властных отношений, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины, г. Киев, ул. А. Цедика, 20, тел: 050 393 12 12, e-mail: v.kozakov@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1330-5244

Kozakov Volodymyr Mikolaevich,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Academician of the Ukrainian Academy of Technology, Professor of the Department of Social Development and Public-Power Relations, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Str. A. Tsedika, 20, tel: (050) 393 12 12, e-mail: v.kozakov@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1330-5244

Піддубний Михайло Іванович,
аспірант кафедри суспільного розвитку та суспільно-владних відносин, Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ, вул. А. Цедіка, 20, тел.067 4339107, e-mail: piddubnym@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4682-1376

Поддубный Михаил Иванович,

аспирант кафедры общественного развития и общественно-властных отношений, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины, г. Киев, ул. А. Цедика, 20 тел. 067 4339107, e-mail: piddubnym@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4682-1376

Piddubnyi Mikhailo Ivanovich,

*postgraduate student of the Department of Social Development and Social-Power Relations,
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Str. A. Tse-
dika, 20, tel. (067) 433 91 07, e-mail: piddubnym@gmail.com*

ORCID: 0000-0003-4682-1376

АРХЕТИПОВИЙ АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ І ПАТРІОТИЗМУ МОЛОДІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: НА ПРИКЛАДІ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ “ПЛАСТ”

Анотація. Проаналізовано архетиповий аналіз національної самосвідомості та патріотизму молоді в сучасній Україні. Розкрито сутність поняття “національна самосвідомість”, яка визначається як цілісна саморефлексія нації (всєбічне розуміння нацією свого історично-цивілізаційного покликання). Національна самосвідомість виступає могутнім засобом її історичного поступу, повноцінного функціонування у світовій спільноті, спонукає колективну людську волю до активної життєвої позиції, мобілізації всіх наявних і прихованих життєвих ресурсів народу.

Актуальність національно-патріотичного виховання громадян, особливо молоді, зумовлюється процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають подальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання, оптимізації державної політики у зазначеній сфері.

Особливе місце у національно-патріотичному вихованні молоді займає молодіжна організація “Пласт”. Це національна скаутська організація України, яка є неполітичною і позаконфесійною молодіжною організацією. Мета “Пласту” — сприяти всєбічному, патріотичному вихованню та самовихованню української молоді на свідомих, відповідальних і повновартісних громадян місцевої, національної та світової спільнот, провідників суспільства на ідейних засадах “Пласту” та на засадах християнської моралі.

Одним з головних завдань сучасного пластунського руху є розвиток людського потенціалу, виховання креативного, мислячого покоління нової формації, нових лідерів, реформаторів та державотворців. В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства й нації загалом. Форми й методи виховання ґрунтуються на архетипах українських народних традицій, кращих надбаннях національної та світової педагогіки та психології.

Ключові слова: національна самосвідомість, патріотизм, архетипіка, архетиповий аналіз, патріотичне виховання молоді, молодіжна організація “Пласт”.

АРХЕТИПИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ НАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ И ПАТРИОТИЗМА МОЛОДЕЖИ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ: НА ПРИМЕРЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ ОРГАНИЗАЦИИ “ПЛАСТ”

Аннотация. Представлен архетипический анализ национального самосознания и патриотизма молодежи в современной Украине. Раскрыта сущность понятия “национальное самосознание”, которая определяется как целостная саморефлексия нации (всестороннее понимание нацией своего историко-цивилизационного призвание). Национальное самосознание выступает мощным средством ее исторического развития, полноценного функционирования в мировом сообществе, побуждает коллективную человеческую волю к активной жизненной позиции, мобилизации всех имеющихся и скрытых жизненных ресурсов народа.

Актуальность национально-патриотического воспитания граждан, особенно молодежи, обусловлена процессом консолидации и развития украинского общества, современными вызовами, стоящими перед Украиной и требующими дальнейшего совершенствования системы национально-патриотического воспитания, оптимизации государственной политики в указанной сфере.

Особое место в национально-патриотическом воспитании молодежи занимает молодежная организация “Пласт”. Это национальная скаутская организация Украины, которая является неполитической и внеконфессиональной молодежной организацией. Цель “Пласта” — содействие всестороннему, патриотическому воспитанию и самовоспитанию украинской молодежи на сознательных, ответственных и полноценных граждан местного, национального и мирового сообщества, лидеров общества на идейных основах “Пласта” и на принципах христианской морали.

Одной из главных задач современного пластунского движения является развитие человеческого потенциала, воспитание креативного, мыслящего поколения новой формации, новых лидеров, реформаторов и государственных деятелей. В основу системы национально-патриотического воспитания положена идея развития украинской государственности как консолидирующий фактор развития общества и нации в целом. Формы и методы воспитания базируются на архетипах украинских народных традиций, лучших приобретениях национальной и мировой педагогики и психологии.

Ключевые слова: национальное самосознание, патриотизм, архетипика, архетипический анализ, патриотическое воспитание молодежи, молодежная организация “Пласт”.

ARCHETYPICAL ANALYSIS OF THE NATIONAL AWARENESS AND PATRIOTISM OF YOUTH IN MODERN UKRAINE: ON THE EXAMPLE OF THE PUBLIC ORGANIZATION “PLAST”

Abstract. The article analyzes an archetypal analysis of national identity and patriotism of youth in modern Ukraine. The essence of the concept of na-

tional self-consciousness, which is defined as a holistic self-reflection of a nation (comprehensive understanding of the nation of its historical civilization vocation), is revealed. National consciousness acts as a powerful means of its historical progress, full functioning in the world community, promotes the collective human will to an active life position, mobilization of all available and hidden vital resources of the people.

The urgency of national-patriotic education of citizens, especially young people, is conditioned by the process of consolidation and development of Ukrainian society, the current challenges facing Ukraine and require further improvement of the system of national-patriotic education, optimization of state policy in this area.

Youth organization “Plast” occupies a special place in the national-patriotic upbringing of youth. “Plast” – the national scout organization of Ukraine is a non-political and non-confessional youth organization. The aim of Plast is to promote comprehensive, patriotic education and self-education of Ukrainian youth by conscious, responsible and full-fledged citizens of local, national and world communities, community leaders on the ideals of “Plast” and on the principles of Christian morality.

One of the main tasks of the modern Plast movement is the development of human potential, the education of a creative, thinking generation of a new formation, new leaders, reformers and statesmen. The basis of the system of national-patriotic education is the idea of the development of Ukrainian statehood as a consolidating factor in the development of society and the nation as a whole. Forms and methods of education are based on archetypes of Ukrainian folk traditions, the best achievements of national and world pedagogy and psychology.

Keywords: national self-consciousness, patriotism, archetype, archetype analysis, patriotic education of youth, youth organization “Plast”.

Постановка проблеми. Формування демократичної, соціальної, правової держави у напрямі сталого розвитку можливе за умов, коли агентами якісних змін країни будуть люди патріотичні, професійні, національно свідомі з лідерськими рисами та навичками.

Актуальність національно-патріотичного виховання громадян, особливо молоді, зумовлюється процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною

і вимагають дальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання, оптимізації державної політики у зазначеній сфері.

В Україні національно-патріотичне виховання молоді має стати одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного су-

спільства, сповідує європейські цінності, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України. І це виховання (окрім інших підходів) повинно базуватися на архетипах минулого, історичній пам'яті та традиціях українського народу.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичну основу для осмислення механізмів формування і реалізації державної політики національно-патріотичного виховання молоді досліджуються в працях таких вчених, як В. Алексєєв, Е. Афонін, В. Бакуменко, М. Головатий, В. Князєв, В. Коваль, Ю. Куц, М. Перепелиця, А. Попок, В. Ребкало, Т. Сєнюшкіна, Ю. Сурмін, С. Тєлєшун, В. Трощинський, Л. Чупрій та ін.

Важливість національного спрямування у вихованні молоді підкреслювали українські діячі, педагоги Г. Ващенко, Б. Грінченко, М. Грушевський, О. Духнович, М. Драгоманов, І. Огієнко, В. Сухомлинський та ін.

При всій значущості даних досліджень вони акцентують увагу лише на необхідності формування патріотичних цінностей у молоді, залишаючи без розгляду все різноманіття способів національно-патріотичного виховання.

Мета статті — провести архетиповий аналіз формування та реалізації основних структурних ланок національної самосвідомості молоді та засоби її управлінського впливу на розвиток загальнонаціональної свідомості: від світогляду через мораль — до ідеології і далі через політику — до способу життя людей [1].

Виклад основного матеріалу. За останній час архетипам підсвідомого присвячено немало наукових досліджень. В основі цих наукових праць досліджувалися проблеми національної самосвідомості і патріотичного виховання на основі вивчення архетипів, народних традицій тощо. Архетипи тут виконують функцію соціальної пам'яті, містять в собі знання та досвід народу. “Унікальність архетипу в тому, що він постає не лише в контексті мудрого минулого, а й допомагає вибудовувати орієнтири сучасного” [2, с. 23].

Проблема самосвідомості цікавила людство з прадавніх часів. Уже Сократ сформулював її як філософське кредо, пізнавальний імператив — “Пізнай себе!”. Таке пізнання було для нього не лише засобом задоволення людської допитливості, а насамперед основою для вирішення питання щодо моральних імперативів людської діяльності. Наприклад, категорія “обов'язок”, опрацьована ще в античні часи, постає наріжним каменем моральної свідомості впродовж усієї історії людства, і сьогодні тлумачення її змісту в контексті накопиченого людством практичного й духовного досвіду залишається однією з центральних світоглядних проблем [3].

У зв'язку з цим доречно приділити увагу більш детальній типологізації категорії самосвідомості.

Залежно від суб'єкта, який виступає носієм самосвідомості, вона може бути індивідуальною (особистісною) або колективною (самосвідомість певної групи людей, об'єктивно чи свідомо об'єднаних у якусь спільноту: сім'ю, рід, верству, клас, профе-

сійну групу, конфесію, партію, націю тощо). Отже, можна говорити про наявність різних форм самосвідомості (індивідуальна і колективна) і різних її видів: особистісна, родова, професійна, класова, конфесійна, етнічна, національна, загальнолюдська тощо.

Людина може бути водночас носієм практично всіх видів самосвідомості. Більше того, формування самосвідомості особистості відбувається саме внаслідок інтеграції низки її самовизначень у різних зрізах і сферах оточуючої реальності, життєвого простору, тобто як узагальнений результат індивідуальної, соціальної, професійної, політичної, конфесійної, національної тощо самоідентифікації. Для цілісного уявлення про самого себе індивід має усвідомити своє ставлення до якомога більшого числа наявних у суспільстві цінностей та відносин. Залежно від обставин та потреб один тип самоідентифікації поступається місцем іншому або співіснує з ним. Решта до певного часу залишається у тіні, не відіграє провідної чи навіть помітної ролі в життєдіяльності. Серед численних самовизначень людини чільне місце посідає національна самоідентифікація, що у розвиненому вигляді постає національною самосвідомістю. Це зумовлено тим, що нація для сучасної людини лишається найбільш життєво важливою, фундаментальною історичною спільністю.

Національна самосвідомість як наслідок історичної генези нації водночас виступає необхідною умовою її повноцінного розвитку і прогресу. Суть національної самосвідомості визначається як цілісна саморефлексія нації (всебічне розуміння нацією

свого історично-цивілізаційного покликання). Національна самосвідомість виступає могутнім засобом її історичного поступу, повноцінного функціонування у світовій спільноті, спонукає колективну людську волю до активної життєвої позиції, мобілізації всіх наявних і прихованих життєвих ресурсів народу. Подібне розуміння ми знаходимо у Д. Донцова: “Мільйони розбіжних людських воель єднають в одному — “спільні тріумфи в минулім”, “слава предків”, даліше — спільна воля в теперішнім і “готовність до дальших великих діл, одна велика ціль для всіх в майбутнім”, одне велике підприємство, що з’єднало б під своїм гаслом всі ентузіазми, весь фанатизм, всі горіння мільйонів, вириваючи їх у критичні моменти життя поза рамки їх буденних турбот та егоїзмів у напрямку до одної великої мети” [4, с. 225], які не в змозі замінити жодні меркантильні розрахунки, матеріальна вигода тощо. Втім, ці останні не завжди є надійною опорою національного розвитку, адже легко перетворюються при коливанні економічної та соціально-політичної кон’юнктури на гальмо національного поступу, а то й на його нищівно-руйнівну силу. Натомість породжений національною самосвідомістю патріотизм практично не залежать від матеріального становища нації. Більше того, на нашу думку, погіршення життєвих умов, загроза національному прогресу або незалежності, інші подібні негативні явища стимулюють духовну енергію національно свідомого громадянина, а відтак — спричиняють сплеск його патріотичної діяльності.

Патріотична свідомість особистості є складним цілісним утворенням, що поєднує в собі сукупність знань про власне генетичне коріння, осмислення соціальної дійсності, тенденцій і перспектив її розвитку, настанова готовності до творчої діяльності і захисту Вітчизни як переважаючого мотиву життєдіяльності в контексті перспектив власного існування. Дослідження проблем патріотичної свідомості має низку аспектів:

1) філософський — патріотична свідомість як джерело активності особистості в актуальному і потенційному середовищі життєдіяльності;

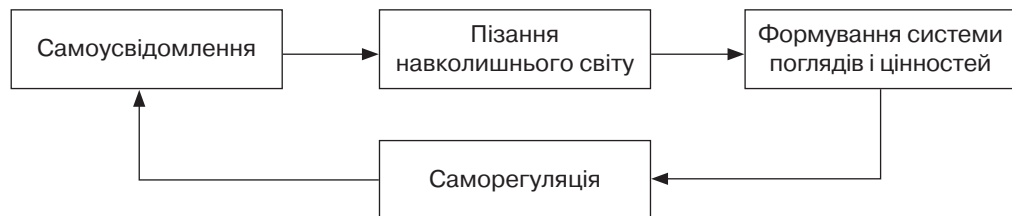
2) психологічний — патріотична свідомість як рівень психічного життя особистості, що відображає своєрідність соціального світу і виражається в розвитку регулятивів поведінки, соціальних відносин і діяльності людини, що спрямовані на творення могутності Вітчизни, і забезпечують готовність до екстремальних умов захисту Батьківщини;

3) соціологічний — патріотична свідомість як сукупність орієнтацій, інтересів, уявлень людей, об'єднаних у соціальні групи, що диференціюються за різними підставами, відносно інтересів суспільства в цілому, політики держави, міжнародних відносин, власне особистих перспектив життєдіяльності і їх детермінант [5].

Структурно, змістовно і функціонально будь-яка соціальна (у тому числі національна) самосвідомість індивіда є складною системою, що включає величезну кількість елементів та їх зв'язків. У своєму історичному розвитку вона проходить довгий шлях самовдосконалення від елементарних уявлень, стереотипів і норм до високорозвиненої цілісної системи переконань та ціннісних орієнтирів. Основний зміст структурних елементів національної самосвідомості зумовлюється тими функціями, які вона виконує у суспільному житті. Можна виділити три основні функції: пізнавальну; ціннісну; регулятивну (рисунок).

Архетипами національної самосвідомості особистості щодо людини і суспільства є:

- стимулювання самопізнання, рефлексія власного “Я”, віднаходження точки відліку і духовного джерела самотворення;
- пізнання національно-культурних традицій свого роду й народу, усвідомлення суспільної значущості власної діяльності та сенсу життя загалом;
- формування духовної основи й мудрості життя — почуття громадянського обов'язку та особистісної відповідальності перед попередніми й прийдешніми поколіннями;

Процес формування національної свідомості індивіда

- самореалізація особистості, максимальний вияв свого розумово-творчого й морально-духовного потенціалу, “чужому навчаючись і свого не цураючись”;

- усвідомлення національних особливостей і відмінностей менталітету, толерантне ставлення до інших народів і культур;

- збереження культурно-генетичного коду, збагачення та розвиток інтелектуального потенціалу нації, зменшення “відтоку мізків” за кордон і сприяння науково-технологічному прогресу та економічному зростанню, досягненню високих соціальних стандартів;

- виховання поваги до минулого рідного краю, усвідомлення історичної ролі і місії українців серед інших народів України та в світі;

- пошук відповідей на запитання: хто ми, якого роду-племені діти, якими були й чому такими стали, що вміли й чого навчилися? [6]

Проводячи архетипний аналіз, потрібно визначити, що національна самосвідомість молоді — це розуміння і почуття належності до етнічної спільноти як результат освоєння культури, традицій, звичаїв свого народу. Можна погодитися із українськими дослідниками В. Юрченко та Ю. Приходько, які вважають, що національна свідомість включає:

- 1) усвідомлення себе як індивіда на основі уявлень і знань про свої природно-біологічні властивості, зовнішність (“Я-національно-фізичне”);

- 2) усвідомлення себе як носія національної психології на основі пізнання впливу на психічні процеси, почуття, вияв волі, розуму, мовлення,

належності до певної нації, народу (“Я-національно-психологічне”);

- 3) усвідомлення себе як носія національних властивостей особистості на основі пізнання залежності своєї життєвої позиції, ставлення до дійсності, інших людей, праці від національної належності (“Я-національно-соціальне”);

- 4) усвідомлене ставлення до історичного минулого, сучасного та майбутнього етносу, нації;

- 5) усвідомлене, дійове ставлення до духовних та матеріальних цінностей нації та стійка потреба в їх збереженні та примноженні;

- 6) усвідомлення особистістю власної відповідальності за долю нації, її теперішнє і майбутнє. Завдяки національним особливостям особистість здатна зберегти наступність традицій і звичаїв свого народу, продовжити шлях його соціального і культурного розвитку [7, с. 117–118].

Формування національної самосвідомості, національно-патріотичного виховання молоді нерозривно пов’язано з сучасними формами організації молоді, участі її у різноманітних молодіжних організаціях. В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуєчий чинник розвитку суспільства й нації загалом. Форми й методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології.

Особливе місце у національно-патріотичному вихованні молоді займає молодіжна організація “Пласт”. “Пласт” — національна скаутська організація України є неполітичною і

позаконфесійною молодіжною організацією. Метою “Пласту” є сприяння всебічному, патріотичному вихованню та самовихованню української молоді на свідомих, відповідальних і повновартісних громадян місцевої, національної та світової спільнот, провідників суспільства на ідейних засадах “Пласту” та на засадах християнської моралі.

Перша дитяча українська молодіжна організація під назвою “Пласт” була створена у 1911 р. завдяки О. Тисовському, яка стала школою формування національної свідомості, патріотизму. У цій організації було виховано десятки тисяч молодих патріотів. Для досягнення виховних цілей “Пласт” застосовує власну унікальну методику виховання, основні принципи якої полягають у добровільності членства в організації, вихованні та навчанні через гру та працю, поступовій програмі занять і випробувань, гуртковій системі самоорганізації, заохоченні ініціативи і самоврядування, пізнанні природи і житті серед природи, підтримці спеціальних зацікавлень і здібностей дітей та молоді.

У літніх таборах, під час екскурсій, у повсякденній діяльності та спілкуванні вони з дитинства пізнавали історію України, вивчали і практикували українську мову, гартували себе фізично і духовно. Отже, до трьох головних архетипових обов’язків, які бере на себе пластун, складаючи пластову присягу, є [8, с. 34]: бути вірним Богові та Україні; допомагати іншим; жити за пластовим законом і дослухатись пластового проводу.

Довгий час суспільство поділялося на тих, хто годував країну

(селянство), і тих, хто її боронив (козацтво). Це породжувало дві майже протилежні форми архетипу свідомості, на якому будується сучасне національно-патріотичне виховання пластунів. Перший архетип — тип захисника, воїна, шаленого, нестримного й авантюрного, що п’яніє від парубоцького запалу, здатного на афективні, нерозсудливі і героїчні вчинки. Такими козаки нерідко постають у “Кобзарі” Тараса Шевченка, такими їх змальовували українські і польські романтики.

Другий архетип українців визначався поміркованістю і миролюбністю, що давало змогу “перечекати” численні негоди історичної долі. Цей тип свідомості виявлявся у певній замкненості характеру, схильності до оборони проти зовнішнього світу і звернення психічної енергії на розбудову внутрішнього життя. Однією з рис цього стилю, що обачно уникає нав’язування контакту, є селянська звичка відповідати на питання питанням.

Виключна перевага селянського класу в деякі періоди української історії мала також і позитивний вплив на українську ментальність: селянський побут, який більшою мірою узалежнює людину від природи, ніж від іншої людини, спричинює високе емоційне переживання природи, спокійну, витриману вдачу, елегантність, ніжність і схильність до рефлексії. Ці риси сприяли також збереженню родинних і родових груп, приятелювання й побратимств.

Водночас українцям властиві такі позитивні риси, як працелюбність, гостинність, потяг до освіти, здоровий оптимізм, мужність, універсаль-

ність, розбудова міцних сімейних стосунків. Усі ці якості постали в основі і національно-патріотичного виховання молоді.

Для української родини традиційно характерна велика роль жінки і передусім матері. Зі смертю чоловіка саме вона завжди виступала на перший план, ставала головою сім'ї — навіть тоді, коли вдруге виходила заміж. Образ матері-удовиці — розсудливої, доброї і водночас суворої господині — яскраво змальований у класичній літературі. Українська жінка брала участь в усіх справах родини не лише після смерті чоловіка, а й за його життя. “Чоловік за один кут хату тримає, а жінка — за три”, — говорить приказка. У давнину, коли в Європі панували патріархальні стосунки, в Україні було можливим сватання дівчини до парубка.

Наступним архетипом, що впливає на формування пластуна-патріота, — світоглядна толерантність, що виражає здатність українського народу приймати у свою культуру ментальні настанови інших народів та їх культур. Толерантність — безумовна цінність в умовах соціокультурного плюралізму, у суспільстві конкуруючих інтересів, часом забарвлених національною або конфесіональною нетерпимістю. Ідея толерантності має знаковий зміст. Вона зароджувалася як віротерпимість, проходила своє становлення як принцип оптимального відношення церкви та держави, і, нарешті, одержала свій розвиток як базовий принцип міжособистісних і міжгрупових стосунків, пом'якшуючи розходження, пов'язані з етнічною і конфесіональною приналежністю, статтю і віком, матеріальним і

соціальним станом у суспільстві [9]. Жодне тлумачення, жодний діапазон можливих дій не може бути прийнятний як єдино правильний і абсолютно беззаперечний. Толерантність — це моральний імператив, атрибут високоморального життя людства і, відповідно, своєрідний соціальний і моральний код, за допомогою якого вимірюється розвиненість громадянського суспільства. “Дійсним політичним даром, — зауважує з цього приводу відомий український філософ С. Кримський, — є мистецтво руху в коридорі різних голосів і думок, тобто стан толерантності, який Олдос Хаклі називав релігією нашого часу” [10, с. 2].

Важливу роль у становленні української ментальності та формуванні національної самосвідомості молоді зіграла церква. Історично народний світогляд українців має три основні шари: демонологічний, міфологічний і християнський. Християнська релігія, яка прийшла на українські землі наприкінці X ст., абсолютизувала дохристиянську ієрархічність, намагаючись якщо не зруйнувати стару світоглядну систему, то максимально пристосувати її до своїх потреб. Результатом такого протиборства ідей став релігійний дуалізм (двовір'я), елементи якого донині збереглися у народних звичаях і обрядах. Із впровадженням християнства у віруваннях і повір'ях посилюється елемент надприродного. Водночас, фантастичне і надприродне, яке не пов'язувалося з офіційною релігією, витіснялося у сферу фольклорної традиції (поезії, казок, легенд тощо).

Не можна не сказати і про кордоцентризм — здатність до сприйняття

навколишнього світу поза межами опозиції “чуттєве – раціональне” через серце, яке постає особливим цілісним світом, центром фізичного, душевного і духовного життя людини. Саме дух, який називають серцем, відіграє провідну роль у розвитку особистості в людині.

Одним з головних завдань сучасного пластунського руху є розвиток людського потенціалу, виховання креативного, мислячого покоління нової формації, нових лідерів, реформаторів та державотворців. Сьогодні пластовий рух в Україні – це найсучасніша і перевірена століттями методика, що дає змогу формувати лідерів нової генерації українців. Формування духовних цінностей та загальнолюдських моральних якостей залежить від рівня духовності, патріотизму та національної свідомості. Для комплексного підходу виховання молоді особистості необхідно вирішити такі завдання:

- виховання та самовиховання моральних та культурних якостей на засадах християнської моралі;
- виховання національної свідомості, відповідальності та приналежності до українського суспільства;
- виховання любові до України та готовності до її захисту, поваги до державних символів України.

Для вирішення поставлених завдань необхідно мати комплекс виховних заходів та систему співпраці між державними інституціями та “Пластом”, залучивши до цього ЗМІ, науковців, заклади соціально-культурного призначення.

З позиції архетипного аналізу в основі діяльності молодіжної організації “Пласт” є народний менталітет.

Саме любов до своєї країни повинна бути джерелом духовних сил громадян України. А бути патріотом – це всіма силами бажати своїм землякам та державі процвітання. Це не означає негативного ставлення до інших народів та бажання їм зла, це означає піклування про свій народ та примноження його надбань [11]. Ці щирі почуття здатні розвивати Україну, стати двигуном прогресу. Патріотизм доцільно розглядати одночасно в різних аспектах: як одну зі складових суспільної й індивідуальної свідомості, менталітету, національної самосвідомості; як компонент ідеології, культури, історії, психології; як одну з вищих цінностей суспільства і особистості; як напрям виховання; як джерело благополуччя, добробуту і успішного розвитку найважливіших сфер життя суспільства і держави.

Сьогодні “Пласт” – найбільша та найстаріша українська скаутська організація, яка діє у багатьох країнах світу та об’єднує пластунів України й діаспори, учасниками якої є приблизно 10 тисяч осіб.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Як бачимо, архетиповий аналіз довів, що пластова методика виховання, формування справжнього громадянина-патріота, який корисний світові, своєму народові, собі, є дієздатною та перевіреною не одним поколінням. Завдяки зрозумілій і чіткій меті організації, трьом обов’язкам Пластової присяги та чотирнадцятьом пунктам (точкам) Пластового закону, при тривалому процесі виховання та самовиховання, здобутті знань, практичного досвіду, формуванні корисних звичок та навичок, на основі любові до

рідної природи (природовідповідність), народу, історії рідного краю, національних традицій і ментальних особливостей, в інклюзивному (вільному) пластовому середовищі з мотивацією зросту (система звань та проб) з індивіда виростає особистість-патріот.

У подальших дослідженнях особливу увагу буде приділено аналізу формування соціальної відповідальності молоді в процесі національно-патріотичного виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Розвиток суспільства: монографія / за заг. ред. І. Розпутенка, Б. Лессера; кол. авт. : Е. Афонін, Ю. Бажал, В. Бакуменко та ін. — К. : К.І.С., 2004. — 340 с.
2. *Когут О. В.* Архетипні сюжети й образи в сучасній українській драматургії (1997–2007 рр.) : монографія / О. Когут ; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. — Рівне : НУВГП, 2010. — 440 с.
3. *Саймон Герберт А.* Адміністративна поведінка: Дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції / Герберт А. Саймон ; пер. з англ. — К. : АртЕК, 2001 — 392 с.
4. *Донцов Д.* Дух нашої давнини / Д. Донцов. — Дрогобич: Відродження, 1991. — 245 с.
5. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Дошкільне виховання. — 2003. — № 2. — С. 3–8.
6. *Юрченко В.* Формування в молоді національної самосвідомості — одне з головних завдань освіти [Електронний ресурс] / В. Юрченко. — Режим доступу: [http://www.interklasa.](http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm38_02)

[pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm38_02](http://portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm38_02)

7. *Приходько Ю. О.* Психологічний словник-довідник / Ю. О. Приходько, В. І. Юрченко. — К. : Каравела, 2012. — 328 с.
8. *Цабанюк І.* Батькам про Пласт / І. Цабанюк, О. Тарнавська. — Мельбурн, 1991. — 210 с.
9. *Ременець О.* Витоки цінностей української культури [Електронний ресурс] / О. Ременець. — Режим доступу : <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/download/7487/8545>
10. *Кримський С. Б.* СNB! Фронезис / С. Б. Кримський // День. — 2006. — 14 листоп. — С. 2.
11. *Артемчук А.* Національна свідомість, гідність і патріотизм — шлях до покращення добробуту населення України. Українська ініціатива. — URL: <http://ukr-ini.org.ua/hmenu-137/4666-2327>

REFERENCES

1. *Afonin E., Bazhal Yu., Bakumenko V. et al.* (2004). Rozvytok suspilstva [Development of society]. I. Rozputenko, B. Lesser (Eds.). Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
2. *Kohut O. V.* (2010). Arkhetypni siuzhety u obrazu v suchasniy ukrainskii dramaturhii (1997–2007 rr.) [Archetypal plots and images in contemporary Ukrainian drama (1997–2007)]. Rivne: NUVHP [in Ukrainian].
3. *Saimon H. A.* (2001). Administratyvna povedinka: Doslidzhennia protsesiv pryiniattia rishen v orhanizatsiakh, shcho vykonuiut administratyvni funktsii [Administrative Behavior: A Study of Decision-making Processes in Administrative Organisations]. Kyiv: ArtEK [in Ukrainian].
4. *Dontsov D.* (1991). Dukh nashoi davnyiny [The Spirit of Our Anti-

- quity]. Drohobych: Vidrozhennia [in Ukrainian].
5. Kontsepsiia hromadianskoho vykhovannia osobystosti v umovakh rozvytku ukrainskoi derzhavnosti [Concept of civic education of the individual in the conditions of development of Ukrainian statehood]. (2003). Doshkilne vykhovannia. — Preschool education, 2, 3–8 [in Ukrainian].
 6. *Yurchenko V.* (n.d.). Formuvannia v molodi natsionalnoisamosvidomosti — odne z holovnykh zavdan osvity [Formation in the youth of national consciousness is one of the main tasks of education]. www.interklasa.pl. Retrieved from http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm38_02 [in Ukrainian].
 7. *Prykhodko Yu. O., Yurchenko V. I.* (2012). Psykholohichni slovnyk-dovidnyk [Psychological dictionary-directory]. Kyiv: Karavela [in Ukrainian].
 8. *Tsabaniuk I., Tarnavska O.* (1991). Batkam pro Plast [For Parents on Plast]. Melburn [in Ukrainian].
 9. *Remenets O.* (2013). Vytoky tsinnosti ukrainskoi kultury [Origins of values of Ukrainian culture]. jrnل.nau.edu.ua. <http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/download/7487/8545>. [in Ukrainian].
 10. *Krymskyi S. B.* (2006). SNB! Fronezys [SNB! Fronesis]. Den — Day, November, 2 [in Ukrainian].
 11. *Artemchuk A.* (n.d.). Natsionalna svi-domist, hidnist i patriotyzm — shliakh do pokrashchennia dobrobutu naselennia Ukrainy [National consciousness, dignity and patriotism — a way to improve the well-being of the Ukrainian population]. ukr-ini.org.ua. Retrieved from <http://ukr-ini.org.ua/hmenu-137/4666-2327> [in Ukrainian].